

4. Ашеро́в А. Т. Информационная культура студентов технических специальностей как категория инженерной педагогики / А. Т. Ашеро́в, Т. Л. Богданова // Проблемы інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. праць. – Харків : УПА, 2004. – Вип. 6. – С. 28–34.
5. Дараган Т. П. Ключові проблеми інформатизації освіти / Т. П. Дараган // Проблеми освіти. – 2002. – № 27. – С. 123–132.
6. Полякова Т. А. Формирование информационной культуры личности и общества – актуальная социокультурная технология эпохи информатизации / Т. А. Полякова // Информационное общество: культурологические проблемы : матер. Междунар. науч. конф., Краснодар-Новороссийск, 17–19 сент. 1997 : тез. докл. – Краснодар, 1997. – С. 86–88.
7. Первин Ю. А. Концепция курса раннего обучения информатики / Ю. А. Первин // ИНФО. – 2003. – № 3. – С. 3–8.
8. Полющенко И. В. О проблемах учебной программы предмета «Основы информатики» / И. В. Полющенко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2002. – № 3. – С. 45–47.
9. Тангян С. А. Грамотность в компьютерный век / С. А. Тангян // Педагогика. – 1995. – № 1. – С. 3–7.

УДК 004+37.02

Присяжнюк Галина, м. Бердичів

ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ЗНАТЬ І ВМІНЬ УЧНІВ ЗНЗ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті розглядаються питання застосування інформаційно-комунікаційних технологій у загальноосвітніх школах з метою формування знань та вмінь учнів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, знання, уміння, формування знань і вмінь, загальноосвітня школа.

The article deals with the application of ICT in secondary schools in order to develop students' knowledge and skills.

Keywords: information and communication technologies, knowledge, skills, creation of knowledge and skills, secondary school.

Національна доктрина розвитку освіти визначає освіту як основу розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запоруку майбутнього України [10]. Застосування та розвиток сучасних інформаційних технологій у всіх сферах суспільного життя України зумовлює підвищення ролі освітянської галузі у підготовці та вихованні молодого покоління, а навчання школярів інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) стає одним із пріоритетних напрямів формування особистості випускника загальноосвітнього навчального закладу (ЗНЗ).

Проблемам інформатизації процесу професійної підготовки фахівця присвячено дослідження В. Бикова, Р. Гуревича, М. Жалдака, М. Кадемії, В. Мадзігона, В. Монахова, С. Сисоевої та ін. Питання використання засобів ІКТ у процесі професійної підготовки знайшли своє відображення у працях С. Бешенкова, В. Виноградова, Ю. Жука, В. Касаткіна, Г. Кедровича, О. Коберника, І. Петрицина, І. Роберт, В. Сидоренка та ін. Проблемам використання інформаційних технологій у навчальній діяльності присвячені роботи Г. Бордовського, Т. Вакалюк, Р. Гуревича, М. Кадемії, А. Смірнова, В. Сумського та ін. Практично всі дослідники приходять до єдиного висновку про високу ефективність використання ІКТ у навчальному процесі.

Метою даної роботи є аналіз висвітлення проблеми застосування інформаційно-комунікаційних технологій з метою формування знань і вмінь учнів ЗНЗ у науковій літературі.

Одним із перших філософських досліджень, присвячених інформатизації процесу навчання, є дослідження Т. Вороніної [6, с. 22]. Науковець помітила, що ІКТ упроваджуються в процес навчання без «відповідних теоретичних розробок», «часто без необхідного педагогічного осмислення і творчої підтримки» [6, с. 17].

Інформаційна технологія – загальний термін, що використовують для посилань на всі технології, пов'язані зі створенням, обробкою, збереженням, використанням, пересиланням і керуванням інформацією [1, с. 267]. Інформаційні технології в освіті – це освітні технології з використанням комп'ютерів. Одна з найбільших проблем, якою опікуються науковці, котрі працюють у галузі ІКТ, – визначення місця інформаційних технологій в навчальному процесі. Термін «інформаційні технології» розуміється широко й неоднозначно, зводиться частіше до опису засобів навчання, доступних для використання у навчальному процесі: баз даних, знань, електронних таблиць, інформаційних мереж. Найбільш широке означення цього терміну дав В. Пономаренко: «інформаційні технології – засоби опрацювання інформації й організаційно-управлінські концепції її формування і споживання, а також сукупність усіх видів інформаційної техніки; єдність процедур

щодо збирання, накопичення, зберігання, обробки та передачі даних із застосуванням обраного комплексу технічних засобів» [8, с. 67].

Так, науковці І. Роберт і П. Самойленко [13, с. 33] зазначають, що ІКТ можна застосовувати як: засоби навчання; засоби, що вдосконалюють процес викладання; інструмент пізнання навколишньої дійсності і самопізнання; засоби розвитку особистості того, кого навчають; об'єкт вивчення в межах засвоєння курсу інформатики; інформаційно-методичне забезпечення й управління навчально-виховним процесом; засоби комунікації; засоби автоматизації процесу обробки результатів експерименту і управління; засіб автоматизації процесів контролю і коригування результатів навчальної діяльності, тестування і психодіагностики; засоби організації інтелектуального дозвілля [13, с. 33].

Інформаційні технології (комп'ютерні технології за класифікацією Г. Селевка) найчастіше застосовуються в навчальному процесі [14, с. 48]. Інформаційні технології розвивають ідеї програмованого навчання, орієнтовані на локальні комп'ютери.

Насамперед, ІКТ забезпечують можливість підтримки дистанційної форми навчання, показу відео й анімаційних навчальних матеріалів, які знаходяться на різних освітніх серверах, роботи над навчальними телекомунікаційними проектами, асинхронного телекомунікаційного зв'язку, організації дистанційних олімпіад і конкурсів тощо [3]. Під час цього сервери дистанційного навчання забезпечують інтерактивний зв'язок зі студентами через Інтернет, у т. ч., і в режимі реального часу. ІКТ забезпечують доступ до баз даних із різних галузей знань.

Однією з головних переваг комп'ютерних мереж, на думку Р. Гуревич та М. Кадемія, є використання сучасних засобів обчислювальної техніки – універсального інструменту обробки різноманітної інформації [7, с. 43–44]. Особливо цінним з точки зору навчання є те, що робота в комп'ютерній мережі практично неможлива без інтенсивного використання чисельних прикладних програм (текстових і графічних редакторів, електронних таблиць, баз даних), що, безумовно, буде стимулювати їхнє глибоке вивчення.

Поява комп'ютерних телекомунікацій в закладі освіти передбачає: інтенсивне використання комп'ютера і безпаперової технології як інструменту повсякденної навчальної роботи; коригування змісту традиційних дисциплін та їхню інтеграцію; розробку методів самостійної наукової і дослідницької роботи студентів і учнів під час виконання різноманітних дослідницьких проектів; навчання студентів і учнів методам колективного розв'язання проблем; організацію спільної роботи вчителів різних предметів; підготовку викладачів (вчителів) до роботи з новим змістом, методами та організаційними формами навчання, до інтенсивного використання засобів обчислювальної техніки в навчальному процесі.

У результаті учні, які працюють у такому середовищі, отримують потужну методичну підтримку. Вони набувають необхідних знань, умінь і навичок (ЗУН) у процесі використання обчислювальної техніки для розв'язання цілком конкретних завдань (набір та редагування текстів, створення графічних зображень, робота з таблицями тощо). Опановуючи роботу з новими програмними продуктами, студенти та учні розвивають навички самоосвіти. Вони навчаються співробітничати зі своїми колегами, краще розуміють проблеми, що виникають у процесі колективної праці, можуть пояснити своїм товаришам суть і будову достатньо складних процесів і систем.

Особливої уваги заслуговує опис унікальних можливостей ІКТ, реалізація яких створює передумови для небувалої в історії педагогіки інтенсифікації освітнього процесу, а також створення методик, орієнтованих на розвиток особистості учнів. Назвемо ці можливості: негайний зворотний зв'язок між користувачем й ІКТ; комп'ютерна візуалізація навчальної інформації про об'єкти або закономірності процесів, явищ, що протікають реально і віртуально; архівне зберігання достатньо значних обсягів інформації з можливістю її передачі, а також легкого доступу і звернення користувача до центрального банку даних; автоматизація процесів обчислювальної, інформаційно-пошукової діяльності, а також обробки результатів навчального експерименту з можливістю багаторазового повторення фрагмента або самого експерименту; автоматизація процесів інформаційно-методичного забезпечення, організаційного управління навчальною діяльністю і контролем за результатами засвоєння знань [13, с. 13].

Застосування інформаційних технологій в освіті вносить у розвиток особистості різні зміни, що відносяться як до пізнавальних, так і до емоційно-мотиваційних процесів, вони впливають на характер людини, під час цього відзначається підсилення пізнавальної мотивації учнів у процесі роботи з комп'ютером. Використання засобів ІКТ у навчанні сприяє збільшенню частки самостійної навчальної діяльності й активізації учня, «формуванню особистості того, кого навчають через розвиток його здатності до освіти, самонавчання, самовиховання, самоактуалізації, самореалізації» [11, с. 154]. У психолого-педагогічних дослідженнях наголошується, що ІКТ впливають на

формування теоретичного, творчого і модульно-рефлексивного мислення тих, хто навчається, що комп'ютерна візуалізація навчальної інформації робить істотний вплив на формування уявлень, що займають центральне місце в образному мисленні, а образність подання тих або інших явищ і процесів у пам'яті студента (учня) збагачує сприйняття навчального матеріалу, сприяє його науковому розумінню.

У разі впровадження ІКТ в навчальний процес значно спрощуються такі значні за обсягом роботи організаційного характеру, як розробка і коригування навчальних планів, повсякденна і достовірна інформація про контингент студентів або учнів, використання навчальних кабінетів і лабораторій, наявність підручників і навчальних посібників тощо. Безумовно, подібна комп'ютерна мережа повинна бути інтегрована як методично, так і технологічно [9, с. 44–45].

Використання ІКТ в освіті, дидактичні функції комп'ютерних телекомунікацій розглянуті в праці Е. Полат [12, с. 87–91]. Використання телекомунікацій розглядається з точки зору проектної діяльності (метод проектів), заснованої на пошукових, дослідницьких методах, що дозволяє організувати різного роду спільні дослідницькі роботи учнів, учителів, студентів, викладачів, науковців із різних навчальних закладів. Деякі дослідники відзначають такі особливості ІКТ, як багатофункціональність, оперативність, продуктивність, насиченість, забезпечення можливості швидкої й ефективної творчої самореалізації учнів, наявність для них персональної освітньої траєкторії. «Це не лише потужний засіб навчання, що дозволяє навчати роботі з інформацією, а й, з іншого боку, комп'ютерні телекомунікації – це особливе середовище спілкування один з одним, середовище інтерактивної взаємодії представників різних національних, вікових, професійних й інших груп користувачів, незалежно від їхнього місця знаходження. Відрізняючись високим ступенем інтерактивності, комп'ютерні телекомунікації створюють унікальне навчально-пізнавальне середовище, тобто середовище, що використовується для розв'язування різних дидактичних завдань (наприклад, пізнавальних, інформаційних, культурологічних тощо)» [2, с. 40].

У той же час, дослідники відзначають, що ніякі ІКТ і дистанційне навчання не зможуть дати емоційних контактів, позитивних або негативних, як найважливіших чинників людської поведінки, використання засобів телекомунікаційних технологій, не «... надає кожному студенту (учню) персонального педагога, роль якого виконує комп'ютер» [11, с. 71].

Комп'ютеру неможна передавати всі функції навчального процесу, особливо такі, як цілеспрямовання, формування мотивації, світогляду і цінностей стосунків. Малопридатні комп'ютери для того, щоб прийняти на себе виховні функції. У вихованні необхідне живе людське спілкування, безпосереднє обговорення проблем. Комп'ютерні конференції можуть зняти просторові і часові обмеження в процесі функціонування інформації, проте не можуть замінити реальних конференцій, дискусій, симпозіумів [9, с. 143].

Таким чином, питанню застосування ІКТ у навчально-виховній діяльності ЗНЗ приділялась і приділяється значна увага в дослідженнях провідних українських і зарубіжних науковців. Майже всі науковці доходять висновку, що використання ІКТ у навчальному процесі є дуже ефективним. Варто також зазначити, що науковці у своїх дослідженнях приділяють значну увагу таким проблемам, як використання електронних посібників у навчальних закладах України та використання хмарних технологій в освіті, що є наразі актуальними та перспективними напрямками дослідження [4, 5].

Література

1. Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування / [авт. Пройдаков Е. М., Теплицький Л. А.]. – вид. 1. – К. : Вид-й дім «СофтПрес», 2005. – 552 с.
2. Бурсунова О. В. Методика использования учебных телеконференций в обучении учителя информатики : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Бурсунова. – М., 2000. – 156 с.
3. Вакалюк Т. А. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в загальноосвітніх школах для підвищення якості освіти / Вакалюк Т. А., Шевельова М. К. // Інформаційно-комунікаційні технології як засіб підвищення якості освіти : зб. наук. пр. – Хмельницький : Вид-во ХОІППО, 2015. – С. 40–45.
4. Вакалюк Т. А. Можливості використання хмарних технологій в освіті / Т. А. Вакалюк // Актуальні питання сучасної педагогіки : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., Острог, 1–2 лист. 2013 р. – Херсон : Вид-й дім «Гельветика», 2013. – С. 97–99.
5. Вакалюк Т. А. Переваги використання електронних посібників у навчальних закладах України / Вакалюк Т. А., Кончаківський Ю. О. // Комп'ютер у школі та сім'ї. – № 4(116). – 2014. – С. 22–24.
6. Воронина Т. П. Философские проблемы образования в информационном обществе : автореф. дисс. ... доктора филос. наук : 09.00.10 / Т. П. Воронина. – М., 1995. – 46 с.
7. Гуревич Р. С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових

- дослідженнях : навч. посіб. [для студ. пед. ВНЗ і слухачів ППО] / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Вінниця : ООО «Планер», 2005. – 365 с.
8. Дистанционное обучение / [под ред. Е. С. Полат]. – М. : Владос, 1998. – 192 с.
9. Коджаспирова Г. М. Технические средства обучения и методика их использования : учеб. пособ. [для студ. высш. пед. учеб. завед.] / Г. М. Коджаспирова, К. В. Петров. – М. : Изд-й центр «Академия», 2003. – 256 с.
10. Національна доктрина розвитку освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>. – Назва з екрана.
11. Панюкова С. В. Концепция реализации личностно-ориентированного обучения при использовании информационных и коммуникационных технологий / С. В. Панюкова. – М. : Изд-во РАО, 1998. – 120 с.
12. Полат Е. С. Дистанционное обучение: организационный и педагогические аспекты / Е. С. Полат // Информатика и образование. – 1996. – № 3. – С. 87-91.
13. Роберт И. В. Информационные технологии в науке и образовании / И. В. Роберт, П. И. Самойленко. – М., 1998. – 176 с.
14. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие / Г. К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.

УДК 373.542

Проботюк Ольга, м. Житомир

ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ ЯК ЧИННИК РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ І ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються теоретичні та методологічні аспекти організації профільного навчання на уроках української мови у класах філологічного профілю, визначаються особливості та специфіка реалізації Концепції профільного навчання; розкриваються нові підходи до організації освіти в старшій школі та механізм розробки нових цілей, змісту, форм і методів організації навчально-виховного процесу.

Ключові слова: реформа освіти, державний стандарт, профільне навчання, філологія, українська мова, компетентність.

The article considers theoretical and methodological aspects of specialized instruction at Ukrainian lessons in specialized philological classes. The peculiarities of the Specialized Instruction Concept and the specific of its implementation are determined. New approaches to education in high school and a mechanism to develop new objectives, content, forms and methods of educational process organization are presented.

Keywords: education reform, state standard, specialized instruction, philology, Ukrainian language, competence.

Зміни, що сьогодні відбуваються у суспільстві, швидкий розвиток науки, впровадження новітніх технологій вимагають поліпшення якості освіти, виховання особистості, здатної до професійного визначення, становлення, зростання й мобільності в умовах сучасного суспільства. Розвиток світового і, зокрема, європейського освітнього простору об'єктивно вимагає від української школи адекватної реакції на процеси реформування загальної середньої школи, що відбуваються у провідних країнах світу. Тому, одним із пріоритетних завдань реформування сфери загальної середньої освіти в Україні є організація профільного навчання старшокласників.

Відповідно до нових вимог, у 2010 р. у системі української шкільної освіти у старшій школі впроваджено профільне навчання, що формується під знаком гуманітаризації, пріоритету і свободи особистості. Загальною тенденцією сучасного розвитку старшої профільної школи є її орієнтація на широку диференціацію, багатопрофільність, інтеграцію освіти.

Стрімкі суспільні зміни впливають на учня – суб'єкта навчання, визначають зміну освітньої парадигми: запроваджується профільне навчання, використовуються інноваційні технології, спрямовані на всебічний розвиток особистості. На цьому наголошують автори «Концепції профільного навчання у старшій школі» [1, с. 21], що ґрунтується також на основних положеннях Концепції загальної середньої освіти. У названих документах закладено нові підходи до організації освіти в старшій школі. Вона має функціонувати як профільна. Це створюватиме сприятливі умови для врахування індивідуальних особливостей, інтересів і потреб учнів, для формування у школярів орієнтації на певний вид майбутньої професійної діяльності. Профільна школа найповніше реалізує принцип особистісно орієнтованого навчання, що значно розширює можливості учня у виборі власної освітньої траєкторії. Концепція розроблена з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду організації профільного навчання в старшій загальноосвітній школі.

Низка вчених вивчала проблеми профілізації в різних її аспектах: концептуальні засади